

Prepozice v češtině specifikují a modifikují pád substantiva a s ním se pak podílejí na výstavbě věty.

České prepozice můžeme dělit na primární a sekundární. Primární prepozice nelze slovotvorně modifikovat a mají těsný vztah k prefixům (*v, od, s* apod.). Sekundární prepozice jsou slovotvorně fundované (*díky, kolem, vzhledem k* apod.) a jejich skupina je stále otevřená vzhledem k neustálému vývoji jazyka.

Čeština má pět pádů, které se mohou spojit s prepozicí (*genitiv, dativ, akuzativ, lokál a instrumentál*) a ke každému z nich lze přiřadit skupinu prepozic, které jsou pro něj typické. Některé prepozice se však mohou uplatňovat s více pády.

Základní prepozice k jednotlivým pádům

V prvním sloupci tabulky jsou uvedeny ty, které se pojí pouze s daným pádem, ve druhém ty, které se pojí s více pády.

PÁD	Prepozice pojící se s jedním pádem	Prepozice pojící se s více pády
Genitiv	<i>bez, do, od, u, z</i> <i>kromě, včetně, během, uvnitř, uprostřed, podle/dle, kolem, na rozdíl od, následkem, pomocí, v případě, vedle, vlivem, v rámci, ...</i>	<i>blízko, ku prospěchu, na škodu, vyjma, ...</i>
Dativ	<i>k</i> <i>proti, dík(y), kvůli, proti, vůči, nehledě k, se zřetelem k, vzhledem k, ve vztahu k, ...</i>	<i>blízko, ku prospěchu, na škodu</i>
Akuzativ	<i>pro, přes, ob</i> <i>mimo, až na, bez ohledu na, se zřetelem na, nehledě na, nevyjímaje, ...</i>	<i>na, po, v, o, nad, pod, před, za mezi, vyjma...</i>
Lokál	<i>při</i> <i>nemluvě o, v závislosti na, ...</i>	<i>na, po, v, o</i>
Instrumentál	<i>s</i> <i>napříč, počínaje, spolu s, ve spojitosti s, ...</i>	<i>nad, pod, před, za mezi</i>

System prepozic podle pádů

Konstrukce prepozice + pádová vazba je často určena slovem, které rozvíjí.

Může se jednat o verbum, substantivum nebo adjektivum, popř. o spojení verba se substantivem nebo adjektivem. Níže uvádíme několik příkladů.

a) za + akuz.

- omlouvat se / děkovat / utrácet za (Omlouvám se za zpoždění. / Děkuji ti za dárek. / Hodně utrácí za oblečení.)

b) na + akuz.

- stěžovat si / myslet na (Stěžoval si na svého lektora. / Myslela na svou maminku.)
- být zvyklý / našťvaný na (Byl na něho zvyklý / našťvaný.)
- mít chuť na (Mám chuť na dort.)

c) o + akuz.

- starat se / zajímat se o (Stará se o nemocnou babičku. / Zajímám se o matematiku.)

d) o + lok.

- přemýšlet / snít o / mluvit / vědět (Přemýšlel o tom celý den. / Snila o krásném domě. / Mluvil jenom o ní. / Věděli o jeho úspěchu.)

e) z + gen.

- dělat si legraci z (Nedělej si ze mě legraci!)
- být zklamaný z / mít radost z (Byl z té lekce zklamaný. / Měl radost z dárku.)

f) s + instr.

- pomáhat s (Pomáhal mi s projektem.)
- mít problém s (Mám problém s fyzikou a chemií.)
- být spokojený s (Jsem spokojená s novým bytem.)

Pozor! V závislosti na spojení slova s prepozicí a pádem se může měnit jeho význam.

- mít strach o + akuz. (*Mám strach o syna.*) x mít strach z + gen. (*Mám strach z hadů a pavouků.*)

Pozor! Některá slova mohou být doplněna dvěma objekty v různých pádech a s různými prepozicemi.

- hádat se s + instr. (*Hádal se s kamarádem.*) x hádat se o + akuz. (*Hádali se o peníze.*)

Pozor! Některá slova objektově doplnění nevyžadují.

- mít strach (*Mám strach.*), myslet (*Myslím, že nemáš pravdu.*), být našťvaný (*Nebud' na mě našťvaný.*), dělat si legraci (*Dělal jsem si legraci.*)

1 Použijte zadanou prepozici ve větě a určete, s jakým pádem se pojí.

- a) o, b) proti, c) k, d) počínaje, e) přes, f) během, g) při, h) pro, i) díky, j) spolu s, k) bez, l) na, m) do